

"วันมหาวิปโยค 14 ตุลา ตำนานที่ตราตรึงไว้ในแผ่นดินนี้ชั่วกาลนาน"

นำเสนอเมื่อ : 14 ต.ค. 2552

วันมหาวิปโยค 14 ตุลา ตำนานที่ตราตรึงไว้ในแผ่นดินนี้ชั่วกาลนาน

เพื่อลบรอยคราบหน้าตาประชาราษฎร์

สักพันชาติจักสู้ม้วยด้วยเหตุหรรษ

แม่นชีพใหม่มีเหมือนหวังอีกครึ่งครั้น

จักน้อมพลีชีพนั้นเพื่อมวลชน

วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ.2516

ธีรยุทธ บุญมี อดีตเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย บัณฑิตวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะผู้ประสานงานกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยสมาชิกประมาณ 10 คน เปิดแถลงข่าวที่บริเวณสนามหญ้าทองสนามหลวง ดานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยเร็ว
2. จัดหลักสูตรสอนอบรมรัฐธรรมนูญสำหรับประชาชน
3. กระตุ้นประชาชนให้สำนึก และห่วงแหนในสิทธิเสรีภาพ

ธีรยุทธ บุญมี นำรายชื่อผู้ลงนามเรียกร้องรัฐธรรมนูญ 100 คนแรก ประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ มาเปิดเผย เช่น พล.ต.ต สงากิตตขจร นายเลียง ไชยกาล นายพิชัย รัตตกุล นายไชแสง สุกใส นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร รวมทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัยเช่น ดร.เขียน ธีรวิทย์ ดร.บุญสนอง บุญโยทยาน ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ ดร.ชัยอนันต์ สมุทรวณิช อาจารย์ทวี หมี่นนิกร เป็นต้น รวมทั้งจดหมายเรียกร้องจากนักเรียนไทยในนิวยอร์ก

ทันทีที่ข่าวนี้ออกมา พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร

รองเลขาธิการคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติราชการ บุตรชายของจอมพลถนอม กิตติขจร และบุตรเขยของจอมพลประภาส จารุเสถียร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า มีอาจารย์ในมหาวิทยาลัยบางคน กำลังดำเนินการให้นักศึกษาเดินขบวน และหากมีการเดินขบวนแล้วไม่ผิดกฎหมายอีกก็จะนำอาหารมาเดินขบวนบ้าง เพราะทหารก็ไม่อยากจะไปรบเหมือนกัน

วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

สมาชิกของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญประมาณ 20 คน เดินแจกใบปลิวและหนังสือ
ซึ่งอัญเชิญพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้บนปก
"ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิม ให้แก่ราษฎร โดยทั่วไป
แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิ์ขาด
และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของราษฎร"

ผู้เรียกร้องถือป้ายโปสเตอร์ 10 กว่าแผ่น มีใจความเช่น หน้าตาตกใจ เมื่อเราใช้ รัฐธรรมนูญ ,
จงปลดปล่อย ประชาชน , ประชาชนต้องการรัฐธรรมนูญ เป็นต้น กลุ่มเรียก
รองออกเดินจากบริเวณตลาดนัดสนามหลวง ไปบางลำภู ผ่านสยามแสควร์ และเมื่อถึงประตูหน้า เวลาประมาณ
14.00 น. ก็ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาล และ สันติบาล จับกุมไปทั้งหมด 11 คน ซึ่งมีทั้งอาจารย์ นิสิตนักศึกษา
นักหนังสือพิมพ์ และนักการเมือง ทั้งหมดถูกแจ้งขอหา มั่วสุมชักชวนให้มีการชุมนุมทางการเมือง
ผิดประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 4 ที่ห้ามชุมนุมเกินกว่า 5 คน ผู้ต้องหาถูกนำไป ไว้ที่กองบังคับการตำรวจสันติบาลกอง
2 จนกระทั่งเวลาเที่ยงคืน จึงย้ายไป ค่อมขังที่โรงเรียนตำรวจนครบาล บางเขน ทางตำรวจปฏิเสธ
ไม่ยอมให้เยี่ยมและห้ามประกัน

วันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๖

ตลอดช่วงบ่าย และค่ำของวันที่ 6 ถึงเช้าวันที่ 7 ตุลาคม เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการ
ตรวจค้นสำนักงานตลอดจนบ้านพักของผู้ต้องหาและเกี่ยวของ และได้จับ
นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงเพิ่มขึ้นอีก 1 คน รวมเป็น 12 คน ตลอดระยะเวลาดังกล่าว
ตัวแทนของนิสิตนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ พยายามวิ่งเต้นที่จะเข้าเยี่ยม และประกันเพื่อนของตน

คำประกาศเชิญชวนร่วมเรียกร้องรัฐธรรมนูญประเทศไทย เป็นของชาวไทยทุกคน
อันหมายความว่า บรรดาทรัพยากรทั้งหมด การจัดสรรผลประโยชน์จากทรัพยากร อำนาจอธิปไตยในการปกครอง
การบริหาร การป้องกันประเทศ การจัดระบบสังคม เพื่อให้เกิด และรักษาไว้ซึ่งความสงบ เสรีภาพ เสมอภาค
และความยุติธรรม เป็นของประชาชนชาวไทยทุกคนโดยเท่าเทียมกัน หลักการเช่นนี้ว่า
ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ของประชาชน เพื่อร่วมกันกำหนดความเป็นไปของชาติ
การสร้างสรรค์ความสมบูรณ์สันติสุขให้เกิดขึ้นในชุมชนชนชาวไทย

แต่ปรากฏว่าหลักการดังกล่าวต้องล้มเลิกไปเมื่อ วันที่ 17 พฤศจิกายน 2514
มีผลให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยุบสภา เลิกพรรคการเมือง ทำให้การปกครองประเทศขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน
ผู้ปกครองไม่ได้รับความยินยอมพร้อมใจจากประชาชน สิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนถูกจำกัด
การบริหารบ้านเมืองขึ้นอยู่กับตัวบุคคลมากกว่าหลักการ
สภาพเศรษฐกิจการเมืองและสังคมขมวดปมแห่งความยุ่งยากขึ้น ความยุติธรรมในสังคมลดน้อยลงทุกที
สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดผลร้ายต่อความอยู่รอดของชาติในระยะยาวต่อไป

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องระดมสรรพกำลังความคิด
ของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนด ชะตากรรมของประเทศชาติและของตัวเอง
ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการต่อสู้ เพื่อสร้างสรรค์ประเทศชาติ นั่นคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีสิทธิ
เสรีภาพในการกำหนดควบคุมเป้าหมาย และนโยบาย ในการบริหารประเทศ ให้ประชาชนเป็นผู้รวมกำอานาค
ดังนั้นจะต้องมีกติกากำหนดเมือง หรือรัฐธรรมนูญกำหนดเงื่อนไขแห่งการใช้สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน
กำหนดการเข้ารับภาระหน้าที่เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยของปวงชน ทั้งทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ
เพื่อให้เขาปฏิบัติหน้าที่ต้อง กระทำการโดยยึดผลประโยชน์ของชาติ และประชาชนเป็นสำคัญ

13.00 น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยออกแถลงการณ์ มีใจความตอนหนึ่งว่า จากกรรมาธิการของกรมเรียกกระทรวงมหาดไทย เป็นการดำเนินการโดยเปิดเผยและสันติวิธี เพื่อให้ความรูแก่ประชาชนในเรื่องสิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย แต่รัฐบาลได้สั่งจับบุคคลกลุ่มนี้แล้วสร้างสถานการณ์ขึ้นเพื่อยัดเยียดข้อหา ร้ายแรงแก่ประชาชนกลุ่มนี้ เป็นการสอเจตนาารมณที่แท้จริงของรัฐบาล ที่ไม่ต้องการให้ประชาชนได้เข้าใจถึงสิทธิ และเสรีภาพอันชอบธรรมตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อตนจะได้ครองอำนาจไปตลอดกาล และไม่มีรัฐบาลที่ไหนในโลกที่จะปราบปรามประชาชน ที่เรียกร้องสิทธิเสรีภาพ นอกจากรัฐบาลของพวกเขาเผด็จการฟาสซิสต์ และคอมมิวนิสต์เท่านั้น



ในขณะเดียวกันองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือ อมธ. ก็มีการเคลื่อนไหวเรียกประชุมด่วน มีมติให้ศึกษาสถานการณ์ ติดโปสเตอร์ชี้แจงขอเท็จจริง

วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

ตอนเช้า วันแรกของการสอบประจำภาคมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีโปสเตอร์โจมตีรัฐบาลปิดตัวบริเวณ ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร (ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) นักศึกษาชุมนุมอภิปรายโจมตีรัฐบาลเรียกร้องให้ปล่อยผู้ถูกจับกุมทั้งหมด ให้รัฐบาลชี้แจงเรื่องรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน พรอม ๆ กันนี้นักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ก็เขาชื่อถึงนายกรัฐมนตรี ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกจับกุม

วันเดียวกันนี้ พล.ต.ต.ชัย สุวรรณศร ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล ได้ออกหมายจับนายไชแสง สุขใส อดีตนักการเมืองในขอหาว่า อยู่เบื้องหลังกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ สวนจอมพลประภาส จารุเสถียร ผู้ดำรงตำแหน่งทั้งรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรักษาการอธิบดีกรมตำรวจ ให้ล้มภาชณด้วยขอความที่เสมือนระเบิดลูกใหญ่ว่า กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญมีแผนจะล้มรัฐบาล และกล่าวว่ามีกรคนพบเอกสารคอมมิวนิสต์ทั้งภาษาไทย จีน และอังกฤษ เป็นจำนวนมาก

อนึ่งจากบันทึกรายงานการประชุมกระทรวงมหาดไทย ครั้งที่ 28/2516 วันจันทร์ ที่ 8 ตุลาคม 2516 ซึ่งมีจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นประธานในที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และมีความเห็นว่าทางราชการอาจระทำการปราบปรามผู้เรียกร้อง ทั้งยัง เชื่อว่านิสิตนักศึกษาจะเสียไปราว 2 เปอร์เซ็นต์ จากจำนวนเป็นแสนคน โดยอ้างว่า จำต้องเสียสละ เพื่อความอยู่รอดของบ้านเมือง ซึ่งก็หมายความว่า ทางราชการเตรียมพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงในการปราบปราม

บายวันนั้น นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เปิดอภิปรายที่หน้าหอประชุมใหญ่ และขึ้นรถไปเยี่ยมเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนตำรวจนครบาลบางเขน ต่อมาคณาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ส่งตัวแทนประมาณ 60 คน ไปเยี่ยมอาจารย์ทวี หมี่นนิกร 1 ใน 12 ผู้ต้องหา แต่ถูกปฏิเสธการเข้าเยี่ยม อาจารย์ทั้งหมดจึงลงชื่อ พรอมเขียนขอความไว้ว่า " We Shall Overcome " คำวันนั้น อมธ. ประชุมลับ และมีมติให้เลื่อนการสอบไล่โดยไม่มีกำหนด นักศึกษากิจกรรมแยกย้ายกันเอาโซลล่ามประตูดึงเอาปูนปลาสเตอร์อุดรูถูกแจทองสอบ ตัดสายไฟฟ้าเพื่อให้ลิฟท์ใช้การไม่ได้

วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

เข้ารู้ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปรากฏครั้งเส้าเหนือยอดโดม ประตูทาง เข้ามีประกาศ ดสอด ด้านท่าพระจันทร์มีผ้าผืนใหญ่ข้อความว่า **เอาประชาชนคืนมา..** ส่วนอีกผืนว่า **เราเรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นกบฏหรือ...** นักศึกษาที่เขา หองสอบไม่ได้ต่างทยอยไปชุมนุม และฟังการอภิปราย โจมตีรัฐบาลอย่างเผด็จรอน ณ บริเวณลานโพธิ์ ซึ่งนำโดยสองนักศึกษาชายหญิง **เสกสรร ประเสริฐกุล และเสาวนีย์ ลิ้มมานนท์**

มีนักศึกษา แพทย์ศิริราชค่อย ๆ ข้ามฝ่ากามาสมทบ ส่วนที่วิทยาลัย วิชาการศึกษา ประสานมิตรชุมนุมเป็นวันที่สอง ออกแถลงการณ์ไ้พลอยผู้ต้องหาภายในวันที่ 15 ตุลาคม และให้ประกาศรัฐธรรมนูญในวันที่ 10 ธันวาคม ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง นักศึกษาเริ่มชุมนุมอภิปรายเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวผู้ถูกจับกุม และให้มหาวิทยาลัยเลื่อนการสอบ บายวันนั้นฝนตกโปรยปราย สถานศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ประชุมฉุกเฉินมีมติให้ทำหนังสือถึง นายกรัฐมนตรี ให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้ง 13 คน ให้วิธีการดีเลือก การสอบออกไป ให้ต่อสู้ด้วยวิธีอหิงสา

ประท้วงตลอดวันตลอดคืน หากไม่ได้ผล ให้ใช้วิธีรุนแรง บายวันเดียวกันนั้น อาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 205 คน ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีขอให้ พิจารณาปล่อยบุคคลเหล่านี้ เพื่อป้องกันมิให้ สถานการณ์ ลุกลามและรุนแรงยิ่งขึ้น

รัฐบาลตอบโต้ด้วยการที่จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี **ประกาศใช้มาตรา 17 แห่งรัฐธรรมนูญปกครองกับผู้ต้องหา ซึ่งให้อำนาจเบ็ดเสร็จ กับนายกรัฐมนตรีโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมาย แต่อย่างใด** พร้อมกันนั้นทบวง มหาวิทยาลัยของรัฐ ก็ประกาศให้นิสิตนักศึกษาปฏิบัติตามกำหนดการสอบอย่างเคร่งครัด คั้นนั้นฝนตกหนาเม็ด ผู้ร่วมชุมนุมหาร่วมถอยหนีไม่ บ้างทางร่วมบางเอา หนังสือ พิมพ์คลุมหัว ฟังการอภิปรายโจมตีรัฐบาล สลับกับการแสดงละครเสียดสีการเมือง เกือบเที่ยงคืนฝนตกหนัก อากาศหนาวผู้ร่วมชุมนุม จึงย้ายจาก ลานโพธิ์เข้าไป ในหอประชุมใหญ่

วันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

สายวันนั้น ฝนหยุดตก นักศึกษาทยอยกลับมาชุมนุมที่ลานโพธิ์ พร้อมกับนำคำแถลงการณ์มาอ่านเผยแพร่ เช่น

**** **คณาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหงคัดค้านการกระทำของรัฐบาล**

**** **อาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขอให้รัฐบาลรอบคอบ**

**** **สภาอาจารย์ธรรมศาสตร์เห็น ว่าการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตใจ เพื่อประโยชน์แก่สังคมเป็นส่วนรวม เป็นสิทธิขั้นมูลฐาน ของ ประชาชนทุกคนในอารยะประเทศ**

**** **สโมสรเนติบัณฑิต แถลงว่าการกล่าวหาบุคคลทั้ง 13 คน เป็นการจงใจใส่ความอันเป็นเท็จ**

**** **สโมสร นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลแถลงว่าบุคคลใดที่กระทำการต่อสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจแห่งปวงชนแล้ว ถือว่ากลุ่มบุคคลนั้นกระทำเพื่อชาติ เพื่อประชาชน**

ทางองค์นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กล่าวว่า จะดำเนินการ ประท้วงจนกว่า จะประสบความสำเร็จ ในขณะที่เดียวกันศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ก็ก้าวเข้ามา รับช่วงงานชุมนุมอย่างเป็นทางการจาก อมธ. พร้อมทั้งออก แถลงการณ์วิงวอน ให้ประชาชนร่วมต่อสู้ มิฉะนั้นแล้ว ประเทศไทยก็ยังคง อยู่ในอำนาจมืดของอำนาจธรรม ไม่มีทางที่จะเห็นแสงสว่างแห่งคุณธรรมไปได้เลย

วันพุธที่ 10 ตุลาคม ลานโพธิ์ได้กลายเป็นศูนย์กลางของการชุมนุม นับแต่เที่ยงวัน นักศึกษาวิทยาลัยครุพระนคร วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และวิทยาลัยครูธนบุรี (ปัจจุบันวิทยาลัยครูได้เปลี่ยนชื่อเป็น สถาบันราชภัฏ) ประมาณ 1 พันคนก็มาถึง

ติดตามด้วยนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาระดับมัธยม ในช่วงบ่าย พร้อมทั้งมีข่าวว่า วิทยาลัยวิชาการศึกษา 8 แห่งทั่วประเทศ จะหยุดเรียนตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ที่สำคัญก็คือ นักเรียนมัธยม และนักเรียนอาชีวะ ทั้งจากวิทยาลัยและสถาบันในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ต่างก็ส่งตัวแทนขึ้นมาประกาศงดสอบ งดเรียน ผู้แทนนักเรียน อาชีวะประกาศรวมต่อสู้ นักเรียนช่างกลคนหนึ่งตะโกนว่า ถาตองการเดี๋ยงทุนแรง ก็ขอไหบอกมา วันนุ้ชการชุมนุมแนชนัดเป็นหมื่นเต็มลานโพธิ์ และระเบียงคณะ ศิลปศาสตร์ จนตองมีมติไหยายการชุมนุมไปยั้งสนามฟุตบอล ในวันเดี๋ยงกันนี้รัฐบาลได้เพิ่มความตึงเครียดของสถานการณ์ขึ้น โดยที่จอมพลถนอม กิตติขจรไห้สัมภาษณ์ว่า พบหลักฐานฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงตั้งขอหา คอมมิวนิสต์อีกกระทรวงหนึ่ง

วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

เช้าตรู วันที่ 11 ตุลาคม นิสิตนักศึกษานิมนต์ พระประมาณ 200 รูป ทำบุญ ตักบาตรที่ สนามฟุตบอล อภิปรายโจมตีรัฐบาลตอ ตั้งแตชวงเช้า นักเรียนนิสิตนักศึกษา จากสถาบันต่าง ๆ ทยอยเขาเป็นทิวแถวอย่างมีระเบียบ นิสิตเกษตรฯ งดสอบ เช้าตรู 70 คน ประมาณ 4 พันคนมุ่งสูธรรมศาสตร์ นักศึกษา วิทยาลัย ครูจันทร์เกษมตามมว สมทบอีก 33 คน นักเรียนช่างกล นักศึกษารามคำแหง นักศึกษาวิทยาลัยครูต่าง ๆ มาถึงในเวลาตองมา จนทำให้มีผู้เขารวมชุมนุมประมาณ 5 หมื่นคน

โฆษกบนเวทีด้านตึก อมธ. ด้านแท้งค์น้ำกล่าวว่ **พุงนี้นักเรียนอนุบาล จะมารวมชุมนุมด้วย**

- ☒ เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยและคณะเขาพบ ทั้งสองฝ่ายตกลงกันไม่ได้ ฝ่ายนิสิตนักศึกษายืนยันไห้รัฐบาลปลดปล่อยตัวผู้ตองหาทั้ง 13 คน แต่รัฐบาลยืนยันการตามมาตรา 17 ในคืนนั้นก็มีการประชุมรัฐมนตรีโดยด่วน ตั้งศูนย์ปราบปรามจลาจลขึ้นที่สวนรื่นฤดี มีจอมพลประภาส จารุเสถียรเป็นผู้อำนวยการ

คืนวันนั้นเช้นกัน การชุมนุมดำเนินไปอย่างเผ็ดร้อน และแนชนัด นักเรียนนิสิตนักศึกษาได้รับกาวิสนับสนุนจากหลายทิศหลายทาง มีทั้งเงินบริจาคหลายแสนบาท มีทั้งอาหารและผลไม้หลังไห้ลูขามาไมขาดสาย นักเรียนไทยจากสหรัฐอเมริกา เยอรมนี และออสเตรเลีย สงจดหมายสนับสนุนการตอสู พร้อมสงเงินมาบริจาคสมทบ

วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

หลังการชุมนุมติดตอกันเป็นเวลา 3 วัน 3 คืนเต็ม ถนนทุกสายของ ผู้ฝักใฝ่หาเสรีภาพ และประชาธิปไตย ก็มุ่งสูธรรมศาสตร์ การจราจรบนถนนในกรุงเทพฯ มหานคร โดยเฉพาะสายที่จะไปธรรมศาสตร์ติดขัดขนาดหนัก คลาดล้าไปด้วยชบวน นักเรียนนิสิตนักศึกษาที่ถือป้าย และโปสเตอร์เดินมุ่งสูธรรมศาสตร์ชบวนแล้วชบวนเล่า มีทั้งจากกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ตั้งแตระดับประถม ไปจนสูงกว่าปริญญาตรี ภาครัฐบาลและภาคเอกชน

ยิ่งสายคนยิ่งแน่น ในสนามฟุตบอลมีคนร่วมชุมนุม เป็นจำนวนกว่าแสนคน

12.00 น. ของวันนั้น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ออกคำแถลงการณ์ ยืนคำขาดว่า **ไห้รัฐบาลปลดปล่อยบุคคลเหล่านนี้ภายใน 24 ชั่วโมง** นับตั้งแตเวลา 12.00 น. ของวันที่ 12 ตุลาคม 2516 เป็นต้นไป หากในเวลา 12.00 น. ของวันที่ 13 ตุลาคม 2516 ทางศูนย์กลางนิสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทย ยังมีได้รับคำตอบอันเป็นที่พอใจ ศูนย์กลาง นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย จะได้พิจารณาไ้มาตรการในขั้นเด็ดขาดตอไป

ตอนบ่าย พลตรีประกอบ จารุมณี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เรียกผู้แทนหนังสือพิมพ์เข้าไปกำชับเกี่ยวกับรายงานข่าวปรมมให้ใช้คำว่า **วันจะนองเลือด** ไม่ให้ใช้คำว่า **คนมาชุมนุมเป็น แสน** บางทีนี้สืบเนื่อง จากการที่หนังสือ พิมพ์รายวันทั้งภาษาไทยและอังกฤษ เช่น ประชาธิปไตย ไทยรัฐ เดลินิวส์ สยามรัฐ ตลอดจน The Nation และ Bangkok Post ได้ติดตามรายงานข่าว อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลให้เรียกรองรัฐธรรมนูญ เป็นที่รับรู้ในคนหมู่มาก อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนทั่วประเทศ ทำให้นักเรียนนิสิต นักศึกษาของสถาบันการศึกษาในต่างจังหวัด มีการเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วง สอดคล้องกันไปกับปรากฏการณ์ในกรุงเทพฯ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จากการชุมนุมที่เข้มแข็ง และจำนวนมากมหาศาลหลายแสนนี้ ทำให้รัฐบาลจำต้องยอมให้มีการประกันตัวผู้ต้องหา มีผู้เสนอประกันตัวให้ **แต่ผู้ต้องหาทั้ง 13 ไม่ยอม รับการประกัน เนื่องจากไม่รู้จักผู้ค้ำประกันแต่อย่างใด** ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา แถลงว่า การที่รัฐบาลยอมให้ประกันตัว และดูเหมือน จะอุปโลกตัว ผู้ค้ำประกันนั้นเป็น การบายเบี่ยงเจตนากรมฯ ศูนย์ ยืนยันที่จะให้ปล่อยตัวโดยไม่มีเงื่อนไขคืนนั้น การชุมนุมประท้วงดำเนินต่อไป

คลื่นมนุษย์เบียดเสียดอัดเยียดกันอยู่กว่า 2 แสนคน

คืนนั้นอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ส่วนหนึ่งนำตัวแทนนักศึกษา 2 คน เข้าไปรายงาน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานเพื่อขอให้เพิ่มความเข้มงวดกวดขันในท้องที่ ท้องถิ่น สถานการณ์ และการกระทำของนิสิตนักศึกษาต่อไป คืนวันนั้นเช่นกันวิทยุกรมฯ ประชาสัมพันธ์ได้ ประกาศเตือนพ่อแม่ผู้ปกครอง ให้ปล่อยลูกหลาน มารวมชุมนุมโดยอ้างว่ามีนักเรียน หรือบุคคลกลุ่มหนึ่ง เตรียมการที่จะใช้อาวุธ

อย่างไรก็ตามฝ่ายข่าวของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาได้รับข่าวว่ามีการเสริมกำลังทหาร อย่างแน่นหนาบริเวณสวนรื่นฤดี บางแห่งมีการนำรถหุ้มเกราะ รถดับเพลิงทหาร รถถังออกมาตั้ง ทางตำรวจโรงพักขณะสงคราม มีตำรวจหน้าแนว มีการจ่ายอาวุธ และกระสุนเต็มอัตรา และได้รวมกับตำรวจสายตรวจนครบาล โดยจะใช้ ทหารราบรักษาพระองค์ ทหารพลร่มจากศูนย์สงครามพิเศษ และรถถังจากกองพันทหารม้าที่ 4 มีกำลังหนุนจากกองพลทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ และทหารจากกองพล ป.ตอ. สวนทางด่าน ตำรวจนั้นจะใช้กำลังจากศูนย์ปราบปรามพิเศษนครบาล บางชน

วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

วันนี้เป็นวันแห่งคำขาดของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เป็นวันที่ทุกคนรอดตายด้วยใจระทึก การประท้วง ชุมนุม อภิปราย สลับการร้องเพลง การแสดงละคร การอ่านบทกวีดำเนินไปตลอดคืน จนกระทั่งฟ้าสาง เมื่อเวลาประมาณตี 5 นายสมบัติ ชำรงธัญญวงศ์ พร้อมด้วยกรรมการศูนย์ฯ ได้นำการร้องเพลงชาติและกลาวสาบานต่อที่ชุมชน ที่จะเกิดทุนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ เช้าวันนั้น นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนแนว ขันมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนกระทั่งล้นทะลักออกไปบริเวณรอบนอก ทุกคนต่างรอดตายเวลา 12.00 น.

และแล้ว เสกสรรค์ ประเสริฐกุลผู้นำนักศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งเฉพาะกิจ เป็นหัวหน้า ปฏิบัติการเดินขบวน ก็ประกาศว่า ฟันธงชาวไทยที่รักทั้งหลาย เราได้มีโอกาส รัฐบาลมานานแล้ว 5 วัน 5 คืน ที่เราได้นั่งอดตาหลับขับตานอน ตากแดดตากน้ำค้าง เพื่อเรียกร้องสิทธิของเรา ได้รับการเพิกเฉย ความไม่แยแสจากรัฐบาล 24 ชั่วโมงที่เรายื่นคำขาดไกลจะมาถึงแล้ว ท่านพร้อมแล้วใช่ไหม ที่จะใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดกับสองตระกูลกินเมืองเหล่านั้น ในที่สุด...เที่ยงตรงของวัน (เสาร์) ที่ 13 ตุลาคม ทุกคนยืนขึ้นพร้อม จะออกไปเผชิญ กับทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจจะเกิดขึ้น

กรรมการศูนย์ฯ นำมวลชนสดุดณ์ ร้องเพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี ตามด้วยเสียงไชโยโห่ร้องอย่างสนั่นหวั่นไหวรูปขบวนซึ่งได้รับการเตรียมไว้อย่างดี ... ก็เริ่มทะลักออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์...

หน่วยคอมมานโดทะเลวงผ่าฝูงชนเป็นรูปหัวทอก ตามด้วยทัพธง ซึ่งเป็นนักศึกษาหญิงล้วน 12.30 น. รถบัญชาการ เริ่มตีวงกลับ ... กองอาสาสมัครหญิงถือธงไตรรงค์จัดแถว และเริ่มเดินออกติดตามด้วยแถวอาสาสมัครหญิงถือธงธรรมจักร และอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ ... หน่วยหมีและหน่วยกลาดายรวมพล ... **มีกระสอบขาวและ พริกไทยไว้สู้กับสุนัขตำรวจ มีตะขอและ เชือกพลาสติกไว้จัดการกับเครื่องกีดขวาง** ... ทายขบวนมีรถบรรทุกน้ำและถุงพลาสติก กระดาษเช็ดหน้าไว้ป้องกันแก๊สน้ำตา ตอนนีรถบัญชาการกลับตัวออกมา หน่วยกนก 50 ออกมาอารักขามวลชนทะลักตัวออกมาจากสนามฟุตบอล ผู้คนระบายออกจากสนามฟุตบอลที่สะพานระหว่างแถวชายของทางลอดใต้ตึกโดมกับแถบชาวสลับกัน ประมาณบาย 2 โมงกว่า ฝูงชนออกไม่ถึงครึ่งสนามคลื่นมนุษย์ไหลมาอย่างกับน้ำป่าไหลท่วมธรรมศาสตร์

ฝูงชนเคลื่อนตัวออกจากสนามฟุตบอลมาอยู่เต็มปากทางลอดตึกโดม แล้วก็ไหลลอดตึกโดยเลียขบวนไปตามถนนเป็นแนวยาวเหยียดระลอกแล้วระลอกเล้าจาก 12.00 น. จนถึง 15.30 น. ลอดใต้ตึกทุกห้องสมุดทางด้านประตูท่าพระอาทิตย์ เลียบเชิงสะพานปิ่นเกล้าแล้วเขาถนนราชดำเนิน ข้ามสะพานผานพิภพลีลามุ่งสู่นุสาวรีย์ประชาธิปไตย **ประมาณกันว่าวันนั้นมีนักเรียน นิสิตนักศึกษา และประชาชนเขารวมเดินขบวนถึงกว่า 5 แสนคน**

มีการถ่ายทอด ออกอากาศทางช่อง 4 และช่อง 7 การจัดรูปขบวนของนักเรียนนิสิตนักศึกษาในวันนั้น จัดเป็นแถว รูปหน้ากระดาน 5 ขบวนอย่างเป็นระเบียบ พร้อมด้วยสัญลักษณ์ของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่นำมาใช้ในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และมีขบวนรถบรรทุกขนาดเล็กจำนวน 13 คัน ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่รถบัญชาการตามด้วยรถพยาบาล รถสวัสดิการ รถเสบียง รถพัสดุแสงเสียงและไฟฟ้า และรถระวางหลัง



การเดินขบวนครั้งยิ่งใหญ่นี้ มีการเตรียมการป้องกันรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด ทั้งนี้เพราะกระแสข่าวว่า อาจจะมีการปราบปรามจากทหารและ ตำรวจเล็ดลอด ออกมาเป็นระยะ ๆ ดังนั้นนักเรียนอาชีวะที่ประกอบกันเขาเป็นหน่วยรักษาความปลอดภัย จึงกระจายออกเป็นถึง 10 เทาด้วยกัน คือ **หน่วยคอมมานโด หน่วยหมี หน่วยเฟืองป่า หน่วยฟันเฟือง หน่วยเซฟ หน่วยกนก 50 หน่วยวิษณุ หน่วยช่าง หน่วยเสือเหลือง และหน่วยจอด**

วันนั้น ตลอดวันของเสาร์ที่ 13 ตุลาคม ในขณะที่การเดินขบวนคลาคล่ำถนนราชดำเนิน ตัวแทนของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาได้เข้าพบ เจริญชัยสุดท้ยกับจอมพลประภาส จารุเสถียร เมื่อได้รับคำตอบว่าจะปล่อยผู้ต้องหาทั้ง 13 คน และจะร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายใน 1 ปี จากนั้นตัวแทนของทางศูนย์ฯ ก็ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เมื่อเวลา 16.20 - 17.30 น. เสกสรร ปุระเสฐียรกุล หัวหน้าปฏิบัติการเดินขบวน สั่งเคลื่อนขบวนจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย มุ่งสู่ลานพระบรมรูปทรงมา พร้อม ๆ กับการที่กรรมการศูนย์ฯ กลับเข้าพบจอมพลประภาส จารุเสถียร อีกครั้งระหว่าง 17.40 - 18.30 น. เพื่อทำหน้าที่สัญญาตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร 20.00 น. วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ประกาศว่ารัฐบาลยอม รับขอเสนอ ของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ยอมปล่อยผู้ต้องหา และจะประกาศ ใช้รัฐธรรมนูญใหม่ในปีถัดไป

ตัวแทนของนิสิตนักศึกษา และผู้แทนพระองค์พยายาม ดำเนินการให้มีการสลายตัว ของฝูงชนที่ยังคงชุมนุมอยู่ เป็นเรือนแสน **บรรยายกาศทั่วไปเต็มไปด้วย ปัญหาการติดต่อ ประสานงาน ความตึงเครียด และข่าวลือต่าง ๆ นานาในทางร้ายต่อผู้นำนิสิตนักศึกษา** กรมประชาสัมพันธ์ ออกแถลงการณ์ว่า ได้มีนักเรียนหรือกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง เตรียมการที่จะ ใช้อาวุธร้ายแรงต่าง ๆ ในวันที่ 13 ตุลาคม 2516 และเมื่อ 22.00 น. ก็มีแถลงการณ์อีกว่า บัดนี้ ปรากฏว่าได้มีบุคคลบางคน ที่มีใจนักศึกษา ถือโอกาสอภิปราย โจมตีรัฐบาล และยุยงส่งเสริมให้เกิดความวุ่นวายต่อไป

23.30 น. นายพีรพล ตริยะเกษม นายก อมธ. กระซิบกับเสกสรรค์ว่า **บัดนี้กรรมการศูนย์ฯ** **ที่ไปเข้าเผ่าชะตาขาดหมดแล้ว** ทำให้เสกสรรค์ ประเสริฐกุล เคลื่อนขบวนจากลาน พระบรมรูปทรงมาไปยังสวนจิตรลดา เพื่อหวัง เอาพระบารมีเป็นที่พึ่งเมื่อเวลาใกล้จะเที่ยงคืน

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

นับแต่หลังเที่ยงคืนของวันเสาร์ที่ 13 ตุลาคม นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนที่ชุมนุมประท้วงกันมาหลายวันหลายคืนก็มารวมกันอยู่ที่บริเวณ หนาสวนจิตรลดาอย่างแน่นขนัด เพื่อหวังพระบารมีเป็นที่พึ่ง เวลาประมาณตี 5 ขณะที่มีการเริ่มสลายตัวของฝูงชน ก็เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น เชิดสกุล เมฆศรีวรรณ นักหนังสือพิมพ์ที่ทั้งเห็นเหตุการณ์วิกฤต และสูญเสียดวงตาไปหนึ่งดวงในวันนั้น เล่าเป็นประจักษ์พยานว่าที่บริเวณหนาสวนจิตรลดา ช่วงถนนพระราม 5 ใกล้กับถนนราชวิถี พ.ต.อ.วิสิษฐ์ เดชกุญชร ผู้แทนพระองค์ ได้อ่านพระบรมราโชวาทให้ฝูงชนฟัง จบแล้วฝูงชนก็เริ่มสลายตัวตามพระราชประสงค์

กลุ่มนักเรียนอาชีวะถือว่าเป็นหน่วยกล้าตายที่มีอาวุธพวกไม้ แป้นน้ำกันเกือบทุกคน **ต่างได้ทิ้งอาวุธ พร้อมกับทำลายระเบิดขวด** ฝูงชนที่จะกลับทางถนนราชวิถี (กลับ) ถูกสกัดกั้นด้วยตำรวจคอมมานโด ตำรวจเหล่านี้มีไม้พลอง โล่ หวาย และปืนยิงแก๊สน้ำตา **ภายใต้การบัญชาการของ พล.ต.ท.มนต์ชัย พันธุคงชื่น และพล.ต.ต.ณรงค์ มหามนต์** ฝูงชนเมื่อรู้แนวไม้ได้รับการอนุญาตให้ผานออกไป ก็เริ่มมีปฏิกริยาด้วยการไซ้ ขาวหรือขวางป่าใส่ตำรวจ ฝูงชนที่ถูกสกัดกั้นรายหนึ่งได้ไซ้ทอนไม้ ขวางใส่ถูกตำรวจ ได้รับบาดเจ็บนายหนึ่ง

หลังจากนั้น ให้หลังไม่ถึงสิบนาที **รถตำรวจที่ไซ้** ปรวบจลาจลติดไซ้รุนแรงสองคัน ก็พุ่งเข้าใส่กลุ่มฝูงชน โดยมีตำรวจคอมมานโด สวมหมวกกันน็อก ทุ่งนครบาล และกองปราบ พรอมด้วยสอง **นายตำรวจผู้โอ้อวด จากคดีทุ่งใหญ่** ก็ตามเขาไปไซ้ระบองหวดเขาฝูงชนทันที **ไม่ว่าเด็กหรือผู้หญิง** การนองเลือดได้เริ่ม จากจุดนี้ สร้างความเคียดแค้นให้ฝูงชนมากขึ้น **เมื่อเห็นเด็กนักเรียนหญิงอีกคนหนึ่งถูกแก๊สน้ำตาจมนมฟุบ** ฝูงชนที่หนีได้ก็ปีน ป้ายกำแพงเขาไปในสวนสัตว์ และไซ้ทอนหินขวางป่าใส่ตำรวจ **อีกสวนหนึ่งก็กรูกันเข้าวังสวนจิตรฯ** โดยมีมหาดเล็กเป็นคนเปิดให้เขาไป การปะทะไซ้เวลาประมาณ **15 นาที คือเริ่มตั้งแต่วเวลา 6.30 - 6.45 น.**

จากจุดปะทะเล็ก ๆ ณ บริเวณหน้าสวนจิตรลดา เหตุการณ์ก็บานปลายลุกลาม ไปอย่างไม่มีใครคาดคิดไว้ **รัฐบาลใช้กำลังทหาร และตำรวจปราบปรามผู้ชุมนุม** ประท้วงอย่างรุนแรง **ในขณะที่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน** **ตอบโต้ด้วยการก่อความวุ่นวาย บุกเข้ายึดและทำลายสถานที่บางแห่งที่เป็นสัญลักษณ์ของ อำนาจเผด็จการคณาธิปไตย** **พยายามยึดกรมประชาสัมพันธ์ ที่ให้ข้อมูลข่าวสารที่ บิดเบือนตลอดจนสถานีตำรวจ**

นับตั้งแต่ 10.00 น. เป็นต้นไป รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์เป็นระยะ ๆ กล่าวหาว่ามีกลุ่มนักเรียนบุกกรูเข้าไปในพระราชวังสวนจิตรลดา และก่อวินาศกรรม ในขณะที่เดียวกันก็เกิดข่าวลือแพร่สะพัดว่า **นักศึกษาหญิงที่ถือธงไตรรงค์** ในวันเดินขบวนถูกตำรวจตีตาย **เด็กผู้ชายถูกถีบเตะตกคูน้ำจนตาย** สร้างความโกรธแค้น ให้กับผู้รวมชุมนุมเป็นอย่างยิ่ง **สถานการณ์รุนแรงหนักขึ้น**

รัฐบาลสงทการและตำรวจออกปราบ มีทั้งรถถังและเฮลิคอปเตอร์ จุดปะทะและนองเลือดมีตลอดสายถนนราชดำเนิน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บางลำพู เป็นเวลาถึง 10 ชั่วโมง พร้อม ๆ กับมีคำสั่งห้ามประชาชนออกนอกบ้านระหว่าง 22.00 - 05.30 น. ประกาศปิดโรงเรียน และสถาบันการศึกษาในกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และสมุทรปราการ และกำหนดให้บริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศิลปากรเป็นเขตอันตราย เตรียมพร้อมที่จะทำการกวาดล้างใหญ่



14.00 น. สำนักงานกองสลาฏากินแบ่ง และตึก กตป.ถูกไฟเผา นักเรียนและประชาชนหุดสู้อย่างทรหด ยึดรถเมลโซวียงชนรถถัง แต่ก็ถูกยิงเสียชีวิต ผู้บาดเจ็บถูกห้ามเขาสงโรงพยาบาลสิริราชตลอดเวลา

18.00 น. จอมพลถนอม กิตติขจร ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

19.15 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสทางวิทยุและโทรทัศน์ ความตอนหนึ่งว่า วันนี้เป็นวันมหาวิปโยค เกิดการปะทะกัน และมีคนได้รับบาดเจ็บ

ความรุนแรงได้ทวีขึ้นทั้งพระนคร ถึงขั้นจลาจล มีคนไทยด้วยกันต้องเสียชีวิต ทรงขอให้ทุกฝ่ายระงับเหตุแห่งความรุนแรง และทรงแต่งตั้งศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ องคมนตรี และนายกพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย เป็นนายกรัฐมนตรีแทน สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระราชดำรัสทางโทรทัศน์แสดงความห่วงใย และ 23.30 น. ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีคนใหม่ปราศรัยทางโทรทัศน์ขอให้ทุกฝ่ายคืนสู่ความสงบ และประกาศ จะใช้รัฐธรรมนูญภายใน 6 เดือน

อย่างไรก็ตาม 24.00 น. ของคืนวันนั้น จอมพล ถนอม กิตติขจร ในตำแหน่งของผู้นำการทหารสูงสุด ยังคงออกแถลงการณ์ว่ามีผู้ที่พยายามนำลัทธิการปกครองอื่นที่เลวร้ายมาลบล้างการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงขอให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่จนสุดความสามารถ ซึ่งก็คือการปราบปรามนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนที่ยังคงดำเนินไป ตลอดคืนนั้น มีการต่อสู้ระหว่างนักเรียน ประชาชน และตำรวจ ที่กองบัญชาการ ตำรวจนครบาลผานฟ้า ฝ่ายนักเรียนและ ประชาชนปักหลักสู้จาก ตึกบริษัทเดินอากาศไทย และป้อมพระกาฬ

ส่วนที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย มีการชุมนุมอยู่อีกเป็นจำนวนหมื่น ผู้นำศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ขาดการติดต่อ ซ้ำมีข่าวลือว่าบางคนเสียชีวิต เช่น เสกสรร ประเสริฐกุล และเสาวณีย์ ลิ้มมานนท์ จึงมีการจัดตั้ง ศูนย์ปวงชนชาวไทย ขึ้นชั่วคราวเพื่อประสานงาน และคลี่คลายสถานการณ์ มีจිරนนท์ พิตรปรีชา เป็นหนึ่งในแกนนำราชดำเนินเป็นสีแดง มีไฟคว้นพวยพุ่งอยู่เป็นหย่อม ๆ การต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ และประชาธิปไตยดำเนินไปตลอดคืน

วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

ตลอดคืนที่ผ่านมา นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนยังคงยืนหยัด ชุมนุมกันหนาแน่นที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย คำประกาศเตือนและ ขูขของรัฐบาลหาเป็นผลไม่ กลับมีคนออกจากบ้านมารวมชุมนุมไม่ขาดระยะ รัฐบาลมีประกาศหยุดราชการในวันนี้เป็นกรณีพิเศษ และมีประกาศปิดธนาคารทุกแห่ง ในขณะที่เดียวกันนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนก็ยืนหยัดต่อสู้อย่างเด็ดเดี่ยวมีการลุกฮือเป็นจุด ๆ ทวกรุงเทพมหานคร และในบางทองที่ในต่างจังหวัด โดยเฉพาะที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลผานฟ้า และสถานีตำรวจนางเลิง นักเรียน และประชาชนพยายามตอสุนัขเขายึด และเผาตลอดคืนจนรุ่งเช้า



จากข้อเท็จจริงที่ว่า แม้จอมพลถนอม กิตติขจร จะลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังดำรงตำแหน่งของผู้นำการทหารสูงสุดอยู่ และก็ยังปรากฏว่าการปราบปรามนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนยังดำเนินอยู่ต่อไป พร้อมกับมีแถลงการณ์ว่ามีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์

ส่งพลุพรรคมีอาวุธร้ายแรงสวมรอยเข้ามา ยิ่งทำให้เห็นว่าเป็น การสร้างความเท็จ สร้างความโกรธแค้น และเกลียดชังยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนเกิดพลังในการต่อสู้ต่อไป แม้จะบาดเจ็บล้มตาย เป็นจำนวนมากก็ตามจากการปราบปรามอย่างรุนแรง และโรมนุษยธรรม ไซท์รถถัง เฮลิคอปเตอร์ อาวุธสงครามหนัก ทหาร และตำรวจจำนวนร้อย ทำให้เกิดความขัดแย้ง ในวงการ รัฐบาลอย่างหนัก

มีทหาร และตำรวจที่ไม่เห็นด้วย พลเอก กฤษณ์ สีวะรา ผู้บัญชาการทหารบกเอง ก็ไม่เห็นด้วยกับวิธีการรุนแรงนี้ ทางด้านทหารอากาศ และทหารเรือ ก็ไม่เห็นด้วยกับผู้บัญชาการทหารบก กลายเป็นแรงผลักดันให้จอมพล ถนอม กิตติขจร ต้องลาออกจากตำแหน่ง และในที่สุดคณะปฏิวัติทั้งสาม ถนอม ประภาส ถนงค ก็ต้องเดินทางออกนอกประเทศไทยไป

เหตุการณ์ทั้งหมด จึงสงบลงพลันทันที ที่มี การประกาศว่าบุคคลทั้ง 3 ได้เดินทางออกนอกประเทศไปแล้ว เวลา 18.40 น. เมื่อเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2516

เยาวชนคนหนุ่มสาวหลายคนออกจากบ้าน ไปร่วมกับความเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ หลายคนไม่ได้กลับบ้านอีกเลย บางคนกลับ ไปด้วยร่างกายพิการ บางคนกลับไปด้วยความรู้สึกใหม่.....

เหตุการณ์ 14 - 15 ตุลาคม มีผู้เสียชีวิต 77 คน บาดเจ็บ 857 คน

วันที่ 14 - 15 ตุลาคม 2516 วีรชนคนหนุ่มสาวเดินออกจากบ้าน และเข้าสู่ดินแดน แห่งประวัติศาสตร์ และตำนานที่จะจดจำกันไว้ในแผ่นดินนี้ชั่วกาลนาน

<http://www.pattayadailynews.com/thai/showfeature.php?FeatureID=0000000639>

-->>>> คลิปลูกศรกลางจอชมคลิปเลยครั้บ!!!!

[คลิป ย้อนรอย 14 ตุลา 2516 วันมหาวิปโยค](#)

<http://atcloud.com/stories/34486>